

Rola Centrum Szkolenia na Potrzeby Sił Pokojowych w przygotowaniu żołnierzy do misji zagranicznych

JANUSZ FALECKI

Conflicts of the twenty-first century resulted in qualitative changes in the nature of military operations. Armed forces are now used in variety of joint operations, which, among others, include elements of combating terrorism, reconstruction of the infrastructure, providing security to humanitarian personnel, and training security forces. The new types of operations require adjusted systems of preparations. This article analyzes the phases of the versatile course preceding the deployment to a conflict area, which servicemen attend in the Military Training Centre for Peace Support Operations in Kielce.

Centrum Szkolenia na Potrzeby Sił Pokojowych pełni istotną funkcję w procesie przygotowywania polskich żołnierzy do udziału w operacjach zbrojnych prowadzonych poza terytorium kraju. Operacje te są odpowiedzią na pojawienie się nowych jakościowo zagrożeń dla bezpieczeństwa, a tym samym na wzrost niestabilności i nieprzewidywalności w środowisku międzynarodowym¹.

Obecnie wspólnota międzynarodowa coraz rzadziej doświadcza tradycyjnych zagrożeń. Ich nowy charakter uwzględniła Strategia udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach międzynarodowych, przyjęta przez Radę Ministrów 13 stycznia 2009 r. Stwierdzono w niej, że „główne czynniki wywierające wpływ na środowisko międzynarodowe to procesy globalizacji oraz asymetryczny charakter zagrożeń dla bezpieczeństwa i stabilności państw [...] Współczesne zagrożenia mają naturę niepodmiotową (w sensie prawnym), a ich nośnikami są organizmy pozapaństwowe, takie jak międzynarodowe ugrupowania terrorystyczne czy międzynarodowe grupy prze-

¹ J. Wojnarowski, *Charakterystyka podstaw prawnych bezpieczeństwa RP*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2004 r., s. 5.

stępce”². Zagrożenia powstające nawet tysiące kilometrów od granic państw europejskich mogą osłabiać bezpieczeństwo tych państw i całego kontynentu. „Skala współczesnych zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego i związane z nimi wyzwania wymagają zaangażowania sił zbrojnych na odległych teatrach działań”³. Konsekwencją tych stwierdzeń są decyzje o udziale Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach poza granicami państwa. Współuczestniczą one w stabilizowaniu sytuacji międzynarodowej w ramach operacji prowadzonych przez NATO i Unię Europejską oraz wspierają tego typu operacje, organizowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych⁴.

Realizacja zadań w ramach wielonarodowych połączonych operacjach stabilizacyjnych, pokojowych, humanitarnych czy obserwacyjnych prowadzonych zgodnie z prawem międzynarodowym przez NATO, UE, ONZ czy doraźną koalicję państw wymaga od sił zbrojnych przygotowywania do działań w różnorodnych warunkach geograficznych, odmiennych kulturowo i najczęściej w warunkach zagrażających ich życiu.

Do zasadniczych zadań wykonywanych przez żołnierzy w ramach operacji należy zaliczyć:

- prowadzenie działań antyterrorystycznych samodzielnie oraz we współdziałaniu z sojusznikami i siłami bezpieczeństwa państwa misji;
- monitorowanie sytuacji bezpieczeństwa, przestrzegania porozumień i traktatów międzynarodowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa personelu cywilnego organizacji międzynarodowych i humanitarnych, miejscowej ludności i swobody poruszania się w rejonie odpowiedzialności;
- wspieranie działalności władz lokalnych, doradztwo, szkolenie i odbudowa demokratycznych sił bezpieczeństwa państwa misji;
- zapewnienie bezpieczeństwa wojsk własnych oraz pomocy w obszarze odbudowy państwa misji i ochrony dostaw pomocy humanitarnej;
- uniemożliwienie przenikania grup rebeliantów oraz przemytu broni i narkotyków;
- wspieranie przywracania porządku, odbudowy aparatu państwowego, infrastruktury gospodarczej, zapewnienie bezpiecznego przeprowadzania wyborów na terenie kraju misji⁵.

² *Strategia udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach międzynarodowych*, http://www.bbn.gov.pl/portal/pl/475/2827/Strategia_udzialu_Sil_Zbrojnych_RP_w_operacjach_miedzynarodowych.html (dostęp: 3 sierpnia 2011 r.).

³ *Ibidem*.

⁴ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 25.

⁵ Por. *Regulamin działań taktycznych pododdziałów Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych /pluton – kompania – batalion/*, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2009 r., s. 204-206.

Wykonanie powyższych zadań przez polskich żołnierzy w ramach misji ISAF w Afganistanie, EUFOR w Bośni i Hercegowinie, KFOR w Kosowie, misji szkoleniowej NATO w Iraku czy misji obserwacyjnych w ramach ONZ i OBWE przebiega w warunkach różnorodnych zagrożeń. Do najczęściej spotykanych należy zaliczyć: ataki z wykorzystaniem tzw. improwizowanych urządzeń wybuchowych (IED), zasadzki organizowane na trasach przejazdu konwojów i patroli, ataki samobójcze, raketowe, moździerzowe lub z broni lekkiej i przeciwpancernej, ostrzały baz, próby wwożenia i detonacji na terenie baz ładunków wybuchowych, a także ataki strzelców wyborowych. Do wypełnienia wymienionych zadań mandatowych, w warunkach różnorodnych zagrożeń, żołnierze przygotowani są w ramach rocznego cyklu przygotowania Polskiego Kontyngentu Wojskowego (PKW) do misji, który składa się z czterech etapów: planowania; przygotowania i formowania; szkolenia i przygotowania do rotacji.

W etapie planowania wykonywane są głównie przedsięwzięcia związane z opracowaniem dokumentacji organizacyjno-rozkazodawczej, zgłoszeniem zapotrzebowań na kursy specjalistyczne w centrach i ośrodkach szkolenia, kwalifikowaniem i wyznaczaniem dowódców komponentów/elementów i obsady PKW oraz badaniami medycznymi kandydatów na poszczególne stanowiska. Celem etapu przygotowania i formowania jest natomiast sformowanie komponentów i elementów PKW, stworzenie warunków do szkolenia w ramach pododdziałów, rekonesans rejonu misji oraz wyposażenie stanów osobowych kontyngentu zgodnie z należnościami (przyjętym poziomem) sprzętu i wyposażenia dla danej misji. Osiąga się to przez opracowanie dokumentacji szkoleniowej, szkolenie indywidualne żołnierzy według specjalności przewidzianych na misji oraz szkolenie w ramach zamienności funkcji, szkolenie w ramach kursów specjalistycznych w centrach i ośrodkach szkolenia i kursów instruktorsko-metodycznych dla dowódców komponentów PKW, wykonywanie indywidualnych strzelań szkolnych i bojowych. Etap drugi kończy się apelem ewidencyjnym kontyngentu.

Celem kolejnego etapu jest wyszkolenie i zgranie wszystkich komponentów zmiany PKW, a tym samym osiągnięcie zdolności do wykonywania zadań w składzie zmiany w rejonie operacji. Jest to realizowane poprzez zgrywanie i certyfikację drużyn, sekcji, obsługi, plutonów i zespołów bojowych w zależności od struktury organizacyjnej PKW. Etap ten kończy zgrywanie PKW w ramach ćwiczenia taktycznego z wojskami i certyfikacja PKW przez Dowództwo Operacyjne SZ.

Ostatnim etapem przygotowania PKW jest osiągnięcie gotowości do przemieszczenia zmiany kontyngentu w rejon misji. W tym czasie organizowane jest pożegnanie zmiany i przemieszczenie do lotniska⁶.

Centrum Szkolenia na Potrzeby Sił Pokojowych szkoli zgodnie z potrzebami dowódców formujących kolejne zmiany PKW głównie w fazie przygotowania, formowania oraz szkolenia. Centrum przygotowuje do wypełnienia zadań mandatowych zarówno całe kontyngenty (np. Polski Kontyngent Wojskowy Misji Szkoleniowej Traktatu Północnoatlantyckiego w Republice Iraku – PKW NTM-I, EUFOR w Bośni i Hercegowinie) jak i wybrane ich elementy. Prowadzi również kursy specjalistyczne dla obserwatorów wojskowych ONZ (kursy międzynarodowe), żołnierzy na wybrane stanowiska oraz kursy dla dziennikarzy, kandydatów na korespondentów w rejonach misji i funkcjonariuszy ochraniających przedstawicieli władz państwowych podczas odwiedzin żołnierzy w rejonach misji. Czas trwania poszczególnych kursów trwa od trzech dni do ośmiu tygodni. Centrum szkoli nie tylko przeprowadzając stacjonarne kursy w Kielcach, ale również wykorzystując tzw. mobilny zespół szkoleniowy w jednostkach formujących poszczególne komponenty kontyngentów.

Zadania mandatowe, wymogi i realia rejonu działania każdej misji implikują dostosowanie a następnie doskonalenie w Centrum programów szkolenia, form i metod kształcenia oraz bazy szkoleniowej, jednocześnie przygotowując szkolonych do wykonywania wspomnianych zadań: przeciwdziałania zagrożeniom, ich unikania, prewencji a w ostateczności ich zwalczania. Jest to osiągnięte podczas zajęć ze szkolenia bojowego, specjalistycznego, logistycznego, kształcenia obywatelskiego, a także psychologicznego przygotowania żołnierzy do służby w misji. Liczba zajęć z poszczególnych tematów jest dostosowywana do rodzaju kursu i planowanych stanowisk szkolonych żołnierzy w strukturach kontyngentu.

Żołnierze biorący udział w misjach poza granicami kraju przechodzą w Centrum szkolenie z zakresu: międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych, charakteru konfliktu i jego podłoża, kultury i tradycji stron konfliktu, umiejętności prowadzenia negocjacji, działania w punkcie kontrolnym i w konwoju, systemu meldunkowego obowiązującego w danej misji, zbierania informacji, działania w składzie patrolu, kontaktów z mediami, ochrony i obrony rejonu działania (zakwaterowania), kontroli przestrzega-

⁶ Kluczowe zadania do wypełnienia w każdej fazie rocznego cyklu przygotowania Polskiego Kontyngentu Wojskowego do misji są związane z rozkazem Dowódcy Wojsk Lądowych w sprawie sformowania i przygotowania PKW, który jest wydawany dla każdej zmiany i uwzględnia aktualne potrzeby wynikające z sytuacji w rejonie misji.

nia postanowień rozejmowych, zasad użycia sił, zasad reagowania w sytuacji zagrożenia, oraz zasad udzielania pomocy medycznej i ewakuacji⁷.

Podczas szkolenia z taktyki duży nacisk położony jest na omówienie zagadnień związanych z działaniami przeciwterrorystycznymi, które w ramach kursów poszczególnych komponentów PKW realizuje się w formie zajęć teoretycznych i praktycznych. Patrolowanie jest podstawową techniką operacyjną wykonywaną przez pododdziały w rejonie odpowiedzialności. Ofensywny charakter działań sił koalicyjnych powoduje, że najczęściej przeprowadzanych jest patroli bojowych, mających na celu rozpoznanie dróg, rejonów, obiektów, a także poszukiwanie i likwidację przeciwnika⁸. W związku z tym podczas szkolenia wykładowcy Centrum skupiają się na przygotowaniu pododdziału do wykonania zadania patrolowego obejmującego: wybór ugrupowania, organizację systemu łączności, zabezpieczenie medyczne oraz postawienie rozkazu bojowego podległym żołnierzom. W trakcie szkolenia doskonalona jest znajomość prowadzenia korespondencji radiowej w języku angielskim (składanie meldunków, wzywanie wsparcia itp.), co jest niezwykle istotnym elementem podczas współdziałania z innymi pododdziałami w ramach misji oraz pododdziałami armii kraju misji np. armii afgańskiej (ANA). Ponadto duży nacisk położony jest na doskonalenie umiejętności żołnierzy w uruchamianiu i przeprowadzeniu operacyjnej procedury ewakuacji medycznej (MEDEVAC), we współdziałaniu ze śmigłowcami oraz w udzielaniu pomocy przedmedycznej. Możliwość wezwania wsparcia w postaci ognia artylerii lub samolotów bojowych powoduje konieczność zapoznania słuchaczy z procedurami wezwania ognia na pole walki (*call for fire, CFF*) oraz bezpośredniego wsparcia lotnictwa (*close air support, CAS*). Umiejętność zastosowania wspomnianych procedur pozwala na odparcie bezpośredniego ataku rebeliantów podczas kontaktu ogniowego, a także skuteczny pościg. Najważniejszym zagadnieniem nauczonym w trakcie szkolenia grup patrolowych jest umiejętność odpowiedniego, szybkiego reagowania na atak terrorystyczny w postaci dogodnego manewru: obejścia, wycofania, pościgu oraz wykorzystania środków ogniowych. Kolejnym zagadnieniem omawianym w trakcie zajęć z patrolowania jest wariant działania w razie ostrzału snajpera, obejmujący opuszczenie strefy zagrożenia, wykrycie strzelca i reakcję.

Konwojowanie (eskortowanie) jest częstym zadaniem wykonywanym w ramach działań na rzecz wsparcia pokoju. Polega na ochronie transportu osób czy delegacji do określonych rejonów, albo eskorcie konwojów z zaopa-

⁷ Regulamin działań taktycznych [...], *op.cit.*, s. 204.

⁸ *Combat Convoy*, Handbook No. 04-24 USSOCOM, październik 2004 r., s. 27.

trzeniem lub z pomocą humanitarną do punktów ich rozdziału⁹. Słuchacze poznają zasady przygotowania, organizacji i zapewnienia ochrony eskortowanym pojazdom w razie ataku na konwój. Z uwagi na fakt, że celem konwojowania jest bezkolizyjne przemieszczenie eskortowanego mienia (osób), duży nacisk położony jest na pokazywanie i nauczenie wariantów działania pododdziału, zapewniającego ochronę, w razie ataków terrorystów w postaci: zasadzki ogniowej, IED oraz samochodu pułapki. Warianty działania przewidują odparcie ataku, przegrupowanie sił i wykonanie manewru pozwalającego na kontynuowanie przejazdu pojazdów eskortowanych i wyjście z tzw. strefy śmierci. Ponadto na wypadek zniszczenia pojazdu i zatrzymania kolumny, żołnierze uczeni są działania, polegającego na odpowiednim ubezpieczeniu postoju.

Ważnym elementem szkolenia jest również działanie żołnierzy na punktach kontrolnych i ich organizacja. W szkoleniu doskonalona jest umiejętność przeszukiwania podejrzanych samochodów, ludzi oraz umiejętność eskalacji siły w stosunku do podejrzanych pojazdów zbliżających się do punktu kontrolnego.

Istotnym elementem szkolenia z taktyki jest prowadzenie operacji przeszukiwania terenu i obiektów, określane jako operacje *cordon and search*. Do tego rodzaju operacji dowódcy są przygotowywani w zakresie jej planowania, organizowania i prowadzenia. Omawiane jest także rozmieszczenie oraz sposoby działania elementów ugrupowania. Wskazuje się istotne czynniki wpływające na sukces operacji jak: odpowiedni czas jej przeprowadzenia, ocenę przeciwnika, terenu, pogody, sił własnych możliwych do użycia oraz możliwości otrzymania wsparcia. Ponadto omawia się zasady: zaskoczenia, szybkości i elastyczności działania, utrzymywania inicjatywy oraz skupienia głównego wysiłku działania. Żołnierze uczeni są praktycznego przeszukiwania i odnajdowania ukrytych składów amunicji, broni, materiałów wybuchowych oraz zatrzymywania podejrzanych o działalność terrorystyczną i poszukiwanych osób. Jednocześnie podkreśla się wpływ na bezpieczeństwo wojsk własnych i innych organizacji (humanitarnych, pozarządowych itp.) wykonujących swoje zadania w rejonie misji. Wskazuje się, że sukces operacji nie będzie miał większego znaczenia, jeżeli zostanie poniesiona porażka w walce informacyjnej, jeżeli nie zjedna się lokalnej ludności.

W obszarze przeciwdziałania IED, zakres tematyczny szkolenia obejmuje szereg zagadnień odnoszących się do szeroko rozumianych działań przeciwterrorystycznych, które w znacznym stopniu wpływają na poprawę

⁹ Regulamin działań taktycznych [...], *op.cit.*, s. 210.

bezpieczeństwa żołnierzy pełniących służbę poza granicami kraju. Podczas szkolenia żołnierze dowiadują się, że IED są łatwe do transportu i umieszczenia, natomiast trudne do identyfikacji i odnalezienia. Ponadto posiadają nietypowe kształty i rozmiary, są proste i tanie w wykonaniu a efektywne w działaniu, jak również stanowią zagrożenie dla życia. Z ich powodu rośnie zagrożenie w rejonach misji PKW. W czasie zajęć programowych żołnierze doskonalą tzw. procedurę „5x25” polegającą na wzrokowym sprawdzeniu terenu w promieniu 5 a następnie 25 metrów¹⁰. Ma ona na celu wykrycie komponentów improwizowanych urządzeń wybuchowych rozmieszczonych w terenie przez terrorystów. Stosowanie tej procedury pozwala na zmniejszenie strat w ludziach i sprzęcie.

Kolejnym zagadnieniem jest procedura przeszukiwania niebezpiecznych punktów terenowych. Polega ona na sprawdzeniu, przez wydzielonych żołnierzy wchodzących w skład patrolu, punktów terenowych tj. przepustów, skrzyżowań, mostów itd. Ponadto procedura ta ma na celu określenie prawdopodobnego miejsca ukrycia terrorysty inicjującego detonację ładunku wybuchowego. Pozwala ona zmniejszyć straty w ludziach i sprzęcie, a także potencjalnie przyczynia się do eliminacji bądź zatrzymania terrorysty inicjującego wybuch. W zakresie przeciwdziałania IED Centrum prowadzi także szkolenie dla sztabów PKW.

W szkoleniu szczególną uwagę zwraca się na zapewnieniu bezpieczeństwa w bazach. Podkreśla się i charakteryzuje zagrożenia, do których zalicza się ostrzał raketowy i moździerzowy oraz z broni lekkiej i przeciwpancernej, ataki samobójcze oraz próby wwożenia na teren baz ładunków wybuchowych. Opisywana jest taktyka działania przeciwnika i sposoby powiadamiania o sytuacjach alarmowych. Prezentowane są elementy systemu ochrony i obrony bazy, skład, zadania i procedury działania stałych, i do-raznie organizowanych służb ochronnych. Omawiane są „stany alarmowe” wprowadzane w zależności od stopnia zagrożenia bezpieczeństwa bazy oraz działania podejmowane w poszczególnych stanach.

W celu zapewnienia bezpiecznego i terminowego przejazdu konwojów i patroli w Centrum przedstawia się charakterystykę zagrożeń, z którymi można się spotkać. Szkoli się ze struktur, zasad i procedur planowania i organizacji przygotowania konwojów i patroli oraz ich prowadzenia. Podkreśla się wymogi dotyczące sprawdzenia drogi marszu, eskorty konwoju, środków łączności, zabezpieczenia medycznego, zasad przemieszczania, obowiązków osób funkcyjnych przed, podczas i po marszu, wyposażenia żołnierzy oraz

¹⁰ *Ibidem*, s. 27.

omawia się sposoby działania podczas ataku na konwój lub patrol. Szkoli się z procedur działania na wypadek wspomnianych wcześniej ataków. Wiedza przekazywana w ramach zajęć z taktyki wynika z wieloletnich doświadczeń zdobywanych przez wykładowców Centrum, żołnierzy PKW oraz innych armii w tym obszarze.

Zajęcia z zakresu kształcenia obywatelskiego pozwalają natomiast żołnierzom zaznajomić się z uwarunkowaniami kulturowymi, w których przyjdzie im realizować mandat misji. Umiejętność możliwie bezkonfliktowego odnalezienia się w społeczeństwach kraju misji bezpośrednio przekłada się na umiejętność nawiązania pozytywnego kontaktu z ludnością lokalną. Dobry kontakt zwiększa poziom bezpieczeństwa żołnierzy wykonujących zadania mandatowe w warunkach zagrożenia terrorystycznego.

W ramach kształcenia obywatelskiego omawia się warunki naturalne i ekonomiczne kraju misji, w tym klimat, rolnictwo i przemysł, szkolnictwo i zabezpieczenie socjalne. Wszystkie te elementy są czynnikami składowymi warunków życia w omawianym kraju, które mogą zepchnąć ludność lokalną w szarą strefę, zarówno ekonomiczną, jak i polityczną. Talibowie w Afganistanie czy szyici w Iraku wykorzystują tę wiedzę przy rekrutacji¹¹. Uświadomienie tego żołnierzom przekłada się bezpośrednio na umiejętność doboru metod i środków, w tym także porozumienia z ludnością lokalną. Pozwala to uniknąć chociażby pomyłek, takich jak pozornie groteskowe wysyłanie sprzętu do konserwacji trawników do krajów pustynnych czy letniego obuwia do terenów górzystych przez większą część roku zasłanych śniegiem¹². Pomyłki te nastawiają wrogo do żołnierzy ludność lokalną, która zaczyna żywić przekonanie, że jest celem kpin i żartów ze strony żołnierzy i ich cywilnych współpracowników.

Szkoleniu kulturowemu w Centrum poświęca się także dużo uwagi. W ramach przygotowania kolejnych zmian PKW Afganistan prowadzony jest kurs kulturoznawczy dla dowódców plutonów, kompanii i szefów komórek organizacyjnych kontyngentu, którzy w dalszym szkoleniu swoich podwładnych oraz zgrywaniu pododdziałów i podległych komórek organizacyjnych będą korzystać z nabytej wiedzy. W ramach pozostałych kursów prowadzonych w zależności od m.in. ich rodzaju, stanowisk uczestników misji, zajęcia z kulturoznawstwa kraju misji prowadzi się w wymiarze od

¹¹ G.J. Tenet, *Światowe zagrożenie 2001. Bezpieczeństwo narodowe w zmieniającym się świecie*, w: *Superterroryzm biologiczny, chemiczny i nuklearny*, Bellona, Warszawa 2001 r., s. 55-57.

¹² Por.: *Nie ma jednego Afganistanu*, „Polska Zbrojna”, nr 31, 31 sierpnia 2010 r., s. 14-19. Wywiad przeprowadzony z płk. Piotrem Łukasiewiczem, byłym zastępcą polskiego attaché obrony w Pakistanie, obecnie pełnomocnikiem ministra obrony narodowej do spraw Afganistanu.

kilku do kilkudziesięciu godzin¹³, a tematyka szkolenia kulturoznawczego opracowywana jest indywidualnie według potrzeb.

Szkolenie kulturowe w Centrum bazuje na aksjomacie, że im więcej żołnierzy PKW wie na temat kraju misji i jego mieszkańców, tym lepiej wykonuje zadania zarówno militarne, jak i niemilitarne. W wielu wypadkach można uniknąć działań militarnych, które mogą być odebrane jako akt agresji. Tymczasem dobry kontakt z ludnością lokalną, uwzględniający charakter narodowy kraju misji, świadomość polityczną i religijną danego społeczeństwa może być skutecznym narzędziem wspomagającym działania militarne i gospodarczo-ekonomiczne, które zmierzają do wypełnienia mandatu misji. Jednak, żeby komunikacja między żołnierzami i lokalnymi władzami, starszyzną plemienną, przywódcami wioski, czy w końcu przeciętnymi obywatelami danego kraju była udana, należy przed wysłaniem żołnierzy w rejon misji nauczyć ich tolerancji dla odmiennej kultury, tradycji i religii oraz rozumienia niepisanego kodeksu postępowania danego społeczeństwa. W tym celu w zależności od rodzaju kursu prowadzi się szereg zajęć, które mają na celu:

- zapoznanie z uwarunkowaniami geograficznymi, politycznymi, społecznymi i historycznymi rejonu misji;
- przedstawienie głównych nurtów religijnych w rejonie misji;
- zapoznanie z mentalnością ludności kraju misji, zasadami życia codziennego i regułami kulturowymi;
- zapoznanie z zasadami *savoir-vivre'u* w czasie wizyt i kontaktów bezpośrednich;
- doskonalenie umiejętności w zakresie prowadzenia negocjacji w aspekcie panujących zwyczajów w rejonie misji;
- zapoznanie z zasadami pracy z tłumaczem oraz doskonalenie umiejętności praktycznych pracy z tłumaczem w aspekcie panujących zwyczajów w rejonie misji;
- zapoznanie z wybranymi zagadnieniami międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych;
- zapoznanie z obiektami o szczególnej ochronie;
- przedstawienie kulturowego podłoża handlu narkotykami, bronią i ludźmi;
- zapoznanie z podstawowymi zwrotami w języku kraju misji¹⁴.

¹³ Należy podkreślić, że w pierwszych latach działalności Centrum na zagadnienia związane ze świadomością i komunikacją międzykulturową przeznaczony był 2-godzinny blok tematyczny, co stanowiło zaledwie od 2 do 5 proc. godzin szkoleniowych. Obecnie stanowią od 12 do 85 proc. (6-41 godz.).

¹⁴ W Centrum dla każdego kursu opracowuje się indywidualny program, w ramach którego tematykę oraz liczbę zajęć z poszczególnych tematów dostosowuje się do rodzaju kursu i planowanych stanowisk szkolonych żołnierzy w strukturach kontyngentu.

Podczas zajęć omawiających międzynarodowe humanitarne prawo konfliktów zbrojnych żołnierze mają obowiązek zapoznania się z podstawowymi aktami prawa międzynarodowego odnoszącymi się do konfliktów zbrojnych, podstawowych źródeł, zasad i norm tego prawa. Wyjaśniane są także pojęcia takie jak cel wojskowy¹⁵, kategorie osób i obiektów podlegające ochronie¹⁶, zasady i normy zachowania się w czasie walki, ograniczenia dotyczące środków walki zbrojnej, znajomość znaków ochronnych. Nieprzestrzeganie norm tego prawa podczas konfliktu zbrojnego prowadzi do eskalacji wrogości i nienawiści, co zdecydowanie utrudnia poszukiwanie rozwiązań pokojowych. Ponadto Rzeczpospolita Polska, jako strona konwencji genewskich z 1949 r. i protokołów dodatkowych z 1977 r. jest zobowiązana do upowszechniania i stosowania zasad międzynarodowego prawa wojennego wśród żołnierzy Wojska Polskiego.

Niemal dla każdej operacji opracowywane są „zasady rozpoczęcia i prowadzenia działań bojowych wobec przeciwnika” (*rules of engagement, ROE*), z którymi żołnierze w czasie szkolenia są zaznajamiani bardzo szczegółowo. Zasady te opracowywane są na kilku poziomach w formie dyrektyw wydawanych przez władze wojskowe dla uszczegółowienia okoliczności oraz ograniczeń, w ramach których oddziały podejmują walkę (użyją siły, użyją broni). W kontekście celów wojskowych ROE określa okoliczności, w których dowódca, pododdział, pojedynczy żołnierz musi prowadzić działania z użyciem siły. Żołnierzom są przedstawiane przykładowe ROE, które zawierają: główne zasady wykorzystania siły; definicje, zasady i reguły użycia siły; procedury kolejności ostrzeżeń o użyciu siły (broni); reguły dotyczące zatrzymań oraz normy wynikające z ROE, odnoszące się do przeszukiwania osób i pojazdów.

Ważnym elementem szkolenia w Centrum jest psychologiczne przygotowanie żołnierzy do służby w misjach, którego celem jest zapoznanie żołnierzy z problemami rozłąki z rodziną, metodami radzenia sobie ze stresem, metodami przetrwania w przypadku uprowadzenia lub porwania, postępowaniem po wydarzeniu traumatycznym, sposobami udzielenia pomocy osobie w kryzysie z syndromem przedsamobójczym oraz budowaniem zespołu w warunkach misji.

Centrum Szkolenia na Potrzeby Sił Pokojowych od początku istnienia tj. od 1989 r., przeszkoliło ponad 53 tys. żołnierzy i pracowników wojska do udziału w misjach obserwacyjnych, pokojowych i stabilizacyjnych prowadzonych przez organizacje międzynarodowe. Przez okres działalności stale

¹⁵ F. Mulinen, *Podręcznik prawa wojennego dla sił zbrojnych*, Bellona, Warszawa 1998 r., s. 293.

¹⁶ *Ibidem*, s. 35-50.

rozbudowuje bazę dydaktyczną, szkoleniową i logistyczną, przez co podnosi się jakość szkolenia.

W celu doskonalenia procesu dydaktycznego wykładowcy i instruktorzy uczestniczą w misjach, specjalistycznych kursach organizowanych przez inne ośrodki poza granicami kraju, prowadzi się również wymianę wykładowców.

Istotny jest również udział Centrum w narodowym systemie zbierania i upowszechniania doświadczeń z udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach wojskowych poza terytorium kraju. System ten umożliwia wymianę doświadczeń między wszystkimi komórkami organizacyjnymi sił zbrojnych oraz eliminuje występujące niedomagania w obszarze obiegu informacji między wyższymi a niższymi szczeblami dowodzenia sił zbrojnych¹⁷. Do głównych zadań tego systemu należy: stworzenie i ciągłe uaktualnianie bazy danych o informacje wynikające z doświadczenia ze współczesnych wojen i konfliktów lokalnych, udziału jednostek wojskowych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych oraz ćwiczeń, gier symulacyjnych, treningów sztabowych i innych form prowadzenia szkolenia sztabów i wojsk¹⁸.

Należy podkreślić, że przyjęte sposoby zdobywania informacji dydaktycznych są optymalne w warunkach, w jakich funkcjonuje Centrum. Wysoki poziom nauczania sprawia, że żołnierze PKW są dobrze przygotowani do zadań mandatowych w różnorodnych strefach zagrożenia, warunkach geograficznych i kulturowych kraju misji.

---

¹⁷ Rozkaz nr 180/Szkol./P7 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 23 lutego 2007 r. w sprawie uruchomienia w Siłach Zbrojnych RP narodowego systemu zbierania i upowszechniania doświadczeń z udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach wojskowych poza terytorium kraju.

¹⁸ Rozkaz nr 563 Dowódcy Wojsk Lądowych z dnia 17 grudnia 2007 r. w sprawie powołania zespołu do spraw zbierania i upowszechniania doświadczeń z udziału Wojsk Lądowych poza terytorium kraju *Lessons Learned*.